

'Svijest o trajnoj vrijednosti Igara najviše me motivira'

Razgovarala TAMARA BORIĆ Fotografije SAŠA ZINAJA/NFOTO

Ovogodišnje Dubrovačke ljetne igre održavaju se jubilarni 75. put. Velika je to obljetnica čiji je bogat program osmislilo novo vodstvo na čelu s umjetničkom ravnateljicom Martinom Filjak. Devet dramskih naslova, od čega čak četiri premijere te iznimno bogat glazbeni i popratni program od 10. srpnja do 5. kolovoza izvodit će se na raznim lokacijama u Dubrovniku.

Martina Filjak rođena je 1978. godine u Zagrebu, iznimno je cijenjena pijanistica. U fokus međunarodne javnosti došla je 2009., kada je osvojila Prvu nagradu i niz posebnih priznanja na renomiranom međunarodnom natjecanju u Clevelandu te ubrzo potom debitirala u dvoranama Konzerthaus u Berlinu, Musikverein u Beču kao i dvorani Zankel u Carnegie Hallu. U Hrvatskoj je nagrađivana nagradama Milka Trmina Hrvatskoga društva glazbenih umjetnika, državnom nagradom Vladimir Nator za izvedbe Brahmsova Prvog koncerta i Kelemenova koncerta, Orlandom za nastup na Dubrovačkim ljetnim igrama, Juditom za izvedbu koncerta Dore Pejačević na Splitskom ljetu, a 2009. odlikovana je Redom Hrvatskog pletera za postignuća u glazbi.

Martina Filjak surađivala je s brojnim svjetskim orkestrima, nastupala na znamenitim pozornicama i uz renomirane dirigente. Rođena je u glazbeničkoj obitelji, počela je učiti glasovir s pet godina, a već sa šest prvi put javno nastupila. Glazbenu je naobrazbu stekla na Muzičkoj akademiji u Zagrebu i na bečkom Konzervatoriju, a potom je diplomirala u renomiranoj klasi za soliste u Hannoveru. Pohađala je i majstorske tečajeve na prestižnoj Klavirskoj akademiji na jezeru Como u Italiji.

NACIONAL: Nekoliko nas tjedana dijeli od

jubilarnih 75. Dubrovačkih ljetnih igara, i to su prve igre za čiji ste program odgovorni vi sa svojim suradnicima. Zaista je program vrlo bogat, od četiri dramske premijere do čak 21 koncerta, te mnogih popratnih događanja, projekcija filmova, gostovanja, izložbi. Je li ciljano bio bogat zbog tri četvrt stoljeća Igara ili ste željeli pokazati novo vodstvo u najboljem svjetlu?

Drago mi je da program vidite kao bogat i ra-

'BROJKA OD 75 GODINA ogromna je, znači trajnu vrijednost koja se mora čuvati i poštovati. Od stanovnika možemo puno naučiti - kako se voli i cijeni svoj grad i kako se vole Igre'

znovrstan; kada smo se okupili kao tim, bili smo svjesni zadaće preuzimanja umjetničkog kormila našeg najznačajnijeg festivala upravo na njegovu 75. obljetnicu. I prije nego što sam donijela svoju finalnu odluku o osobnom angažmanu kao umjetničke ravnateljice, imala sam jasnu viziju u kojem smjeru želim da se festival kreće te sam, ravnajući se tom vizijom budućih izdanja festivala, našla izvanrednu i ravnopravnu partnericu u ravnateljici Drame, kreativnoj i verziranoj Senki Bulić.

Činjenica da smo dobili priliku kreirati festivalski program u tako važnoj obljetnici dodatno nas je potaknula da temeljito promišljamo o svakom elementu i komadiću slagalice koji će zasebno imati kvalitetu dostojnu Igara, a zajedno činiti veliku i skladnu cjelinu.

NACIONAL: Čime ste se vodili kad je program u pitanju?

Budući da sam kao pijanistica nastupala na velikim i važnim međunarodnim festivalima, željela sam neke od trenutačnih europskih i svjetskih trendova implementirati u održive okvire tradicionalnog programa Dubrovačkih ljetnih igara. Većina velikih festivala funkcionira po principu festivalske teme - ona se odnosi često na jedan pojam, jedan citat ili smjer koji obilježava svaki pojedinačni festivalski program, a zajedno čine jasnu umjetničku cjelinu, jedan smjer, pričaju jednu priču koja je istovremeno bliska, edukativna, inspirativna i ujedinjujuća. Ovogodišnje jubilaro izdanje nosi temu Mediterana, podneblja koje nam je blisko, familijarno, razumljivo, mora koje nas je razdvajalo, a potom ponovno i spajalo, Mediterana kao kolijevke civilizacije i bogatog izvora inspiracije i sjajnih umjetničkih djela kao i fantastičnih umjetnika.

NACIONAL: Koliko je velika ta brojka 75 za jedan ljetni festival poput Dubrovačkih ljetnih igara? Koliko se u tom razdoblju bilo teško održati? Jer svijet ne da se promijenio, nego više ništa nije isto kao što je to bilo prije 75 godina, publika je drugačija, okolnosti, politička situacija uostalom. Kako je to Igrama ipak pošlo za rukom?

Brojka od 75 godina je ogromna - ne samo da izaziva poštovanje, divljenje prema tom gradu i umjetnosti kojom odiše svojom poviješću i na svakom uglu - uzmimo u obzir i to da Dubrovački

PIJANISTICA MARTINA FILJAK, NOVA UMJETNIČKA RAVNATELJICA Dubrovačkih ljetnih igara, kaže da jubilarni 75. festival nosi temu Mediterana. Devet dramskih naslova, od čega četiri premijere, te bogat glazbeni i popratni program od 10. srpnja do 5. kolovoza izvodit će se na raznim lokacijama

simfonijski orkestar iduće godine obilježava svoj 100. rođendan. Ali, prije svega, rekla bih da to znači jednu trajnu vrijednost koja se mora čuvati, poštovati i uvažavati. Dubrovačke ljetne igre svjedočile su ratu, pandemiji, umjetničkom vodstvu koje je dolazilo i odlazilo, a ostale su u svojem formatu punih 75 godina. Usudila bih se reći da od stanovnika grada možemo puno naučiti - kako se voli i cijeni svoj grad i kako se vole Igre.

NACIONAL: Što biste izdvojili, na što ste najponosniji kad je riječ o ovogodišnjem programu? Moram priznati da, što se tiče dramskog programa, jako dugo u Dubrovniku nije bilo toliko jakih hrvatskih glumačkih imena.

Ravnateljica Drame Senka Bulić napravila je sjajan posao uspjevši okupiti sjajna redateljska imena poput Krešimira Dolenčića, Livije Pandur, Ivana Plazibata, Paola Tišljarića te Vite Taufera, a u dramskom ćemo programu imati priliku doživjeti glumce Gorana Višnjica, Zrinku Cvitešić, Ninu Violić, Filipa Šovagovića, Luku Peroša, Mara Martinovića, Pericu Martinović. Naslovi četiriju glavnih premijera su Goldonijeva "Kafetarija", Vojnovićev "Ekvinocij", "Čekajući Oresta" Lade Kaštelan te Shakespeareova "Oluja", radnjom smještena na nepoznat otok u Mediteranu, a kod nas ćemo ju proživjeti na prekrasnom otoku Lokrumu.

U glazbenom ćemo, pak, programu doživjeti neke od svjetskih glazbenih legendi na čiji sam dolazak u Dubrovnik već ove godine posebno ponosna. To su Katalonac Jordi Savall i njegov Hesperion XXI 11. srpnja; naš svjetski proslavljeni kontratenor Max Emanuel Cenčić uz grčki ansambl Latinatos Nostra s programom koncertantnih i opernih arija Händela i Porpore 20. srpnja; kulturni pijanist Pierre Laurent Aimard 30. srpnja; violinistička zvijezda iz Francuske Renaud Capuçon 14. kolovoza; gitaristički virtuoz Pablo Sainz Villegas uz Dubrovački simfonijski orkestar 19. kolovoza te veliki operni gala koncert za završnicu Igara 25. kolovoza, na kojem će uz Simfonijski orkestar HRT-a predvođen maestrom Ivanom Repušićem nastupiti sopranistica Sonya Yoncheva, malteški tenor Joseph Calleja te hrvatski bas Ante Jerkunica.

Ponosni smo i na sve vrhunske hrvatske umjetnike koji svojom kvalitetom mogu zaista bok uz bok nastupiti uz ova velika svjetska imena. Tako su ove godine s nama i violončelistica Monika Leskovar; ansambl Antiphonus i gitarist Petrit Čeku; Katarina Livljanić i njezin ansambl Dialogos, violist Marko Genero i pijanistica Marija Grazio, Dubrovački simfonijski orkestar uz dirigente Ivana Huta i Valentina Egela, Papandopulo kvartet, zatim sjajni tenor Krešimir Špicer i nagrađivani pijanist Lovre Marušić, Zagrebački kvartet u svojoj 70. obljetnici uz pijanista Ivana Krpana, ali i Riječki klavirski.

Signal da imamo kvalitetan program nedavno nam je dao i BBC Music uvrstivši nas na listu 30 najboljih programa i festivala klasične glazbe u Europi. U 75. obljetnici vežu nas suradnje s uistinu

svim dubrovačkim kulturnim institucijama u zajedničkom cilju da tijekom nepuna dva mjeseca svijetu pokažemo ono najbolje od Dubrovnika.

Ponosna sam i na cijeli naš tim - možda sam to trebala staviti čak na prvo mjesto. Uvijek ću iznova isticati da na Dubrovačkim ljetnim igrama rade ljudi koji strastveno vole Igre, rade marljivo i naporno i na najvećim vrućinama kako bi svi kotačići mašine funkcionirali besprijekorno i kako bi Dubrovnik dobio festival vrijedan svoje povijesti i svoje veličine. Neki su od tih ljudi vidljivi javnosti, a neki manje - a ja sam im svima duboko zahvalna.

NACIONAL: Svjetski ste poznata pijanistica, zaista slavna ako se mogu koristiti takvim pridjevima, nastupali ste u svim najvećim dvoranama, dobili bezbroj najvećih nagrada, kako ste primili vijest da vas ministrica kulture Nina Obuljen Koržinek predlaže za umjetničku ravnateljicu Igara? Jeste li pomislili "što mi to treba?" ili se taj poziv dogodio u pravom trenutku za vas?

Hvala vam. Prije Dubrovačkih ljetnih igara itekako sam imala prilike osmišljavati programe za cijele večeri ili manje cikluse - na koncu,

osmišljam i koncipiram vlastite programe i projekte s kolegama već 25 godina te sam potajno sanjala o mogućnosti da koncipiram vlastiti ciklus ili festival po svojem nahodjenju. Nisam, međutim, niti sanjala da bi to mogle biti upravo Igre koje uistinu imaju ogroman obujam i mnogo promišljanja. Priznajem da je to bila ideja koju sam razmatrala i vagala je više tjedana; prije svega sam pretraživala i analizirala programe prethodnih godina kako bih stvorila vlastitu ideju i jasnu viziju, ali i vagala mogućnost usklađivanja vlastite karijere s ovim opsegom posla. Odluka svakako nije bila donesena preko noći. Ali onog trenutka kada sam dobila osjećaj da vlastitu viziju mogu uskladiti s realnim mogućnostima, odluku sam i donijela.

NACIONAL: U kakvim ste odnosima s ministricom? Koliko je važno da Igre imaju ne samo financijsku, već i svaku drugu podršku Ministarstva kulture? Ove godine jubilarni festival od Ministarstva je dobio oko milijun eura, jeste li zadovoljni?

Zadovoljna sam budžetom koji raste kako rastu i cijene troškova putovanja, smještaja i

■ BBC MUSIC UVRSTIO NAS JE NA LISTU 30 NAJBOLJIH PROGRAMA I FESTIVALA KLASIČNE GLAZBE U EUROPI

'NEMAM NAMJERU sama nastupati u trajanju mandata. Moja je zadaća da stvaram prilike za suradnje drugima. Ali pro bono nastupit ću na humanitarnim događanjima'

niza usluga na koje se oslanjamo kako bi festival funkcionirao. Imamo sjajnu podršku i suradnju s Ministarstvom kulture i ministricom te uistinu potpunu umjetničku i kreativnu slobodu. Svi su svjesni važnosti ovog našeg nacionalnog festivala i svi istinski žele da jubilarne 75. Igre proteku na najbolji mogući način.

NACIONAL: Dubrovnik poznajete s artistske strane, nastupali ste više puta na Igrama, dobili i Orlanda, kakve osjećaje gajite prema gradu i posebno prema Igrama kao neodvojivom dijelu Dubrovnika?

Ako se ne varam, mislim da sam za svoj prvi nastup u Dubrovniku dobila nagradu Orlando koja mi je tada kao mladoj umjetnici imala ogroman značaj. Nakon toga sam bila redoviti gost i na Dubrovačkim ljetnim igrama, ali i uz Dubrovački

simfonijski orkestar te zbog toga gajim veliki sentiment i prema gradu i prema njegovoj velikoj povijesti kao i značaju ovog umjetničkog procesa.

NACIONAL: Znači li vaše imenovanje na čelu Igara to da nećete nastupati na Igrama?

Apsolutno nemam namjeru sama nastupati u trajanju mandata. Mislim da je moja zadaća kao umjetničke ravnateljice da stvaram prilike i plodno tlo za suradnje s drugim, vrijednim umjetnicima, a da sam sama bila itekako dovoljno umjetnički eksponirana u Dubrovniku. Bude li prilike da se pojavim u okviru nekog dobrotvornog događanja, to ću učiniti s veseljem i pro bono.

NACIONAL: Koliko vam ovaj posao oduzima vremena, iako se to ne može nazvati oduzimanjem vremena, za vježbanje, za sviranje, za klavir?

Možda sam po prirodi malo hiperaktivna pa sam sposobna raditi i funkcionirati na nekoliko različitih tračnica. Kao pijanistica naučila sam imati sliku velikog cilja pred sobom i raditi strpljivo danima, tjednima i mjesecima. Slično je s ovim, iako uključuje više komunikacije i manje sviranja. Sigurno je da sam uspjela aktivirati niz dosad stvorenih međunarodnih i nacionalnih kontakata u službu stvaranja programa.

NACIONAL: Kako se osjećate za klavir, dok svirate? Zašto ste odlučili da baš klavir bude ne samo vaš posao, već i vaš život?

Kada vježbam ponekad se osjećam kao da sam u rudniku; rad jednostavno nikada ne prestaje i bez pravih osnovnih temelja ne može se niti nastaviti. Kada sam na koncertu, osjećam se - u idealnom slučaju - kao iskusni surfer koji je našao pravi trenutak i pronašao onaj dobar val i "flow" koji će ga nositi tijekom cijele izvedbe.

NACIONAL: Koliko je teško profesionalnoj glazbenici održavati takav način života? Što vam je najteže?

Ja sam na to navikla i to je na koncu moj izbor, sasvim sigurno za još neko vrijeme. Naviknuta sam i na tempo putovanja, umor, emocije, prelete vremenskih zona. Možda je najteži dio onaj u kojem moram istovremeno pripremati mnogo različitih programa za različite prilike, a potom ih na najbolji mogući način "ispucati" jedan za drugim. Nekoliko sam teških trenutaka doživjela i kada sam trebala prevladati veliki umor s više sati vremenske razlike, a ipak u zadanom terminu izaći na binu pred veliku publiku i dati najbolje od sebe. Ali još uvijek je više pozitivnog nego negativnog.

NACIONAL: Što vam je najveća inspiracija kad su Dubrovačke ljetne igre u pitanju? Što vas motivira da učinite program što boljim?

Mislim da je moje poštovanje i svijest o trajnoj vrijednosti, ali i ogromnoj, bogatoj povijesti Dubrovačkih ljetnih igara ono što me najviše motivira, a to mogu s potpunom sigurnošću potvrditi za sve moje suradnike.

NACIONAL: Unatoč zaista brojnim problemima, posebno oko stare jezgre koja se sve više s razlogom štiti, od nedostatka mirnijih lokacija za izvođenje programa na Igrama do lokalnog stanovništva koje više na predstave ne gleda blagonaklono kao prije

pa se sve češće buni zbog buke, igre su ipak uspjele zadržati svoju važnost, ne samo za Dubrovnik, već i za hrvatsku kulturu. Koliko su važne, prema vašemu mišljenju?

Rekla bih prije da turizam posljednjih godina stvara određenu količinu buke, što održavanje nekih programa Igara čini izazovnim. A opet, grad i uostalom svijet u kojem živimo živi je organizam koji se stalno razvija, raste i evoluirao, a kultura i festivali moraju s time pametno uhvatiti korak i pronalaziti inovativne načine da se nose sa suvremenim bilom grada i s promjenama koje nosi industrija turizma. Rekla bih da su Igre, osim trajne kulturne vrijednosti, svakako nešto što može stalno osvještavati zajednicu o potrebi održivog razvoja i kulturnog turizma.

NACIONAL: Svake se godine "otkrije" neka nova lokacija na kojoj se onda izvode predstave ili neki drugi dio programa, koliko je to važno za Igre? Hoćete li nastaviti tu tradiciju, jer festival se mora mijenjati kako se grad mijenja?

Dubrovačke ljetne igre su ambijentalni festival koji se odvija na važnim i interesantnim lokacijama u gradu. Iako možda neke lokacije zbog turističke zagušenosti nisu dostupne na onaj način na koji su nekad bili, na nama i na Festivalu je da se borimo za zadržavanje ambijentalnosti i za stalno traženje novih prostora koji bismo aktere mogli potaknuti na stvaranje, a publiku možda podsjetiti da je na svakom koraku u gradu jedna potencijalna nezaboravna prirodna scena.

NACIONAL: Na predstavljanju programa u veljači, rečeno je da je neizmjerljivo važno - uz suvremenost koja mora pratiti program na Dubrovačkim igrama - da taj festival mora zadržati tradicionalnost. Vi ste to ponovili u ovom intervjuu. E sad, kako to dvoje spojiti? Kako vi vidite taj spoj i je li ga moguće uspješno napraviti?

Dubrovačke ljetne igre afirmirale su se kao festival dramskog kazališta s vlastitom produkcijom klasične glazbe te brojnim popratnim programima. To su početne postavke koje festival čine posebnim, unikatnim i zadržavaju njegov snažan identitet i tradiciju. Uzmemo li to u obzir, postoji niz koraka koji se mogu učiniti kako bi se unutar zadanih postavki festivalski program učinio još

kvalitetnijim, pružio ruku suradnje, otvorio se prema svijetu, uvažio lokalnu zajednicu i dobio svoje mjesto na svjetskoj karti festivala kakvo i zaslužuje.

NACIONAL: Planirate li već neke promjene u idućim sezonama, razmišljate li već o tome? Kave biste Dubrovačke ljetne igre željeli ostaviti nakon vašeg mandata?

Mala novost već ove godine je mini off ciklus s četiri koncerta u žanru "World Music i Jazz" - tendencija koju imaju mnogi slični festivali, a od sljedeće sezone sličan ciklus ima i Lisinski u Zagrebu. U Dubrovniku će u tom ciklusu nastupati i Svjetski jazz orkestar mladih; legendarni Ibrica Jusić u Kneževu dvoru programom će obilježiti 60 godina karijere; dašak Mediterana donose nam Dina i Mel s Edinom Karamazovom te flamenco program Tria Christine Aguilere. Nastavljajući se na prijašnje vodstvo festivala imamo i programe posvećene najmlađima. Programi i rad s djecom i obiteljima ćemo i dalje kontinuirano osmišljavati u budućnosti.

Voljeli bismo imati priliku i mogućnosti i dramski program učiniti barem dijelom istinski otvorenim i za relevantne međunarodne suradnje, pružiti platformu hrvatskim umjetnicima da upravo u Dubrovniku ostvare značajne suradnje s međunarodnim kolegama, a moj je san u Dubrovnik dovesti jedan simfonijski orkestar svjetskih razmjera - ne trebamo zaboraviti da je u najboljim danima u Dubrovniku gostovala i Berlinska filharmonija. Dubrovačke ljetne igre bih sljedećem vodstvu željela predati kao festival koji vrhunskom kvalitetom programa ima svoje kristalno jasno mjesto na mapi sličnih europskih i svjetskih festivala i koji najbolje iz svijeta dovodi u Dubrovnik, ali i ono najbolje od Dubrovnika i Hrvatske predstavlja svijetu koji Dubrovnik posjećuje, ali i kao mjesto prijateljskih susreta, suradnje i ugodnog, pozitivnog okruženja. Moj i naš moto od samog početka jest: "Samo najbolje je dovoljno dobro za Dubrovnik".

NACIONAL: Puno je planova, ali koliko se uopće program Igara - ako gledamo u širem kontekstu onoga što Igre znače - može mijenjati, treba li se mijenjati?

Stvaranje programa je kreativan proces koji dozvoljava fluktuacije i mikro promjene, ali suština i tradicija identiteta Igara kao festivala kazališta i klasične glazbe moraju pod svaku cijenu ostati očuvane.

NACIONAL: Kako vidite poziciju Igara kao ljetnog festivala, kakvu budućnost Igre mogu imati?

Istina je da se svijet u kojem živimo mijenja kao i sam grad. Na svim nivoima moramo paziti da nas masovni turizam ne izjede iznutra pa tako i u kulturi. Ovaj kao i slične festivale vidim kao nešto što može unaprijediti i turizam, kao događaje koji itekako mogu privući različitu kvalitetu posjetitelja u grad te se nadam da ćemo u budućnosti postići još veću društvenu osviještenost po tom pitanju, a potom i još snažniju suradnju s turističkim zajednicama.

**'KADA VJEŽBAM
ponekad se osjećam
kao da sam u rudniku;
rad nikada ne prestaje.
Kada sam na koncertu,
osjećam se - u
idealnom slučaju - kao
iskusni surfer koji je
našao pravi trenutak'**